

አገሰት ዲልማን
የኢትዮጵያን ጥናት ለዓለም ያሳወቀ ሊቅ
(እ.አ.አ 1823- 1894)

በእደ ማርያም እጅጉ ረታ

አንዳንድ ምእመናን ወይም ብዙዎች ለምንድን ነው ወደ ቤተ ክርስቲያን የማትሄዱት ተብለው ሲጠየቁብዙ ጊዜ ደጋግመው የሚሰጡት መልስ ቅዳሴው፣ ማኅሌቱ በግእዝ ስለሆነ ስለማይገባን ነው የሚል ሰብብ ነው። በእርግጥ ማኅሌቱ በግእዝ ቢሆንም ቅዳሴው ግን በብዙ አብያተ ክርስቲያናት በአሁኑ ወቅት አብዛኛውን ጊዜ በአማርኛ የሚነበብ ሲሆን በተጨማሪም የቅዳሴ ተሰጥኦ መጽሐፍ ይዞ መከታተል ይቻላል። ማኅሌቱም ቢሆን ዐበይት በዓላት በሚሆኑበት ወቅት በአማርኛም ተተርጉሞ ምእመናን እንዲከታተሉት አየተደረገ ነው። ይሁን እንጂ ምእመናን ይህን ድንቅ የሆነ የያሬድ ዜማ ትርጉሙን ለማወቅ ከቤተ ክርስቲያን በኩል ተዘጋጅቶ ካልተሰጣቸው በስተቀር እምብዛም ራሳቸው ለማወቅ አይጥሩም። በአንጻሩ ደግሞ ምን ያህል ሰዎች የእንግሊዘኛ ወይም የሌላ ቋንቋ ሙዚቃ ገብቷቸው እንደሚሰሙ እርግጠኛ አይደለሁም። በተለይ ግእዝ ለአማርኛ መሠረቱ ስለሆነ ቋንቋው እንዲያድግ በተቻለው ሁሉ ጥረት መደረግ አለበት። በአሁኑ ወቅት የሚታየው የአማርኛ ፊደላትን አለመጠንቀቅ እንዲሁም አንድ ዓይነት ድምጽ የሚያወጡትን ፊደላት ለምሳሌ ያህል (ሀ፣ ሐ፣ ኅ፣ ሠ፣ ጸ፣ ዐ) የመሳሰሉትን በአንድ ፊደል ብቻ ለመጠቀም ከማሰብ አልፎ ተርፎ የግእዝ መሠረታዊ ዕውቀት እንኳ የሌላቸው በከፍተኛ የትምህርት ተቋም ውስጥ ያሉ የአማርኛ ቋንቋ መምህራን የሚሰጡትን አስተያየቶች መስማት አሳፈሪና ግድየለሽነትን ያመለክታል። ሊቀ ካህናት ክንፈ ገብርኤል የአማርኛ ፊደል ይቀነስ የሚል መመሪያ በተወሰኑ የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የቋንቋ ክፍል ኅላፊዎች የወጣውን በመቃወም ለሐመር መጽሔት ከሰጡት ቃለ ምልልስ ላይ የፊደላት ለውጥ ብቻ የቃል ትርጉም ላይ ምን ያህል ልዩነት እንዳለው እንደሚከተለው አስረድተዋል። ለምሳሌ፤ ሀብት የሚል ቃል ወሀበ ከሚለው የመጣ ንብረትን የሚያመለክት ቃል ነው። በሐመሩ ሐ ደግሞ ሐብት ብንለው ሐበበ አመነዘረ ከሚለው ግስ ወጥቶ ፍትወት የሚል ትርጉም ይይዛል። ስለዚህ አንድ ሰው «ሐብት አለኝ» ቢል ንብረት አለኝ ሳይሆን «አመንዝረ ራ ነኝ» ማለቱ ይሆናል ማለት ነው። እንደገና በብዝሃነት ኅ ኅብት ቢባል ቃሉ ኅበበ ከሚለው ግስ የወጣ ሲሆን፤ ትርጉሙም ወይን ጨመቀ ይሆናል። ስለዚህ አንድ ሰው «ኅብት አለኝ» ቢል ወይን ጭማቂ አለኝ ማለቱ ነው። ከምሳሌው እንደምንረዳው ከረጅም ጊዜ በኋላ ሊከተል የሚችለውን የቋንቋ መፋለስ ካሁኑ መገመት አያዳግትም።

ለምሳሌ በግሪክ ቋንቋ ተመሳሳይ ድምጽ ያላቸው 4 ዓይነት ፊደላት እንዲሁም ሌሎች አሉ። ልክ እንደኛው በግሪክኛም የሚጻፈው ቃል በትክክለኛው ፊደል ካልተጻፈ ትርጉሙ ከመዛባት አልፎ ጸያፍ ነው። ታዲያ ሌሎች እንዲህ ጥንቃቄ ሲያደርጉ የእኛ ግድየለሽነት ምን ይባላል? አሁንም እነዚህ የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ከግእዝ ቋንቋ ለቃውንት ጋር በመሆን በመተባበር ቋንቋው እንደ ቀደመው ጊዜ ሥርዓቱን ጠብቆ የሚያድግበትን መንገድ መፈለግ በታሪክም ከመወቀስ ያድናል።

የዚህን ቋንቋ ታላቅነት በመገንዘብ ኢትዮጵያውያን ብቻ ሳይሆኑ ሌሎች የውጭ ሀገር ዜጎች ለ ራሳቸው ብቻ ለማወቅ ሳይሆን ከዚያ አልፎ ለሀገራችን የሚጠቅም ትልልቅ ሥራዎችን በግእዝ ቋንቋ ላይ ሠርተው ለትውልድ አየተላለፉ አስከ አሁን እንጠቀምባቸዋለን። ከእነዚህ ታላላቅ ሰዎ

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ሃይማኖትና ሥርዓት
The Ethiopian Orthodox Tewahido Church Faith and Order

www.ethiopianorthodox.org

ች መሐከል ስመ ጥር የሆነው ኦገስት ዲልማን የተባለ ጀርመናዊ ነው። እጅግ ታዋቂ የሆኑት ኢትዮጵያዊው የግእዝ ቋንቋ ሊቅ አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ ስለዚህ ሰው ታላቅ ሥራ ሲመሰክሩ እንዲህ ብለዋል፤

«ናቀድም ወንኤምር ከመ ዝንቱ መጽሐፍ መዝገበ ቃል ወመጽሐፍ ፊደል፣ ግቡር ሐዲስ ወጽሐፍ ስልሰ መጠነ ሰብዕቱ አዝማን፤ ወከመ ለሊሁ ውጹእ ወእስትጉቡእ በኪን እመጽሐፍ ጠቢብ ዲልማን ወእመጸሐፍት ካልአን እስ ያረትዑ ቃለ ፍኖተ ግእዝ ዘበአማን። እስመ ርቱዓት ፍናዊሁ ለእግዚአ ልሳን ግእዝ፣ ፍናወ ቃለ ሕግ ወትእዛዝ፤ ጸድቃን የሐውርዎን ወኃጥአን ይሰእንዎን በ ከመ ጽሐፍ (ሆሴ 14፤9)።

ዲልማንስ ሉተራዊ እምነት ጌርመን ማእመረ ልሳናት ሴማውያን ወመተርጉመ ግእዝ ኅበ ሳቲን። ጽሑፍ ዐይን ወበሊኅ ልሳን፣ ዘርቱአ ይመትር ቃለ መጻሕፍት ወነገረ ኩሎን በሐውርት፤ ወዐ እስ ይብሉ በእንቲአሁ እምደቂቀ ያፌት አርዳኢሁ በሰብዎ ወበአንክሮ፣ ዘከመ ወረደ ሳእሌ ሁ መንፈስ ጥበብ ወአእምሮ፣ ወአስተራትሶሙ በተምህሮ።

ወንሕነኒ ዓዲ ኢሰማእን ወኢርኢን ግሙራ፣ ወኢነገሩን አበዊን በቃለ ነክራ፣ ከመ ሶ ባእድ እም ጸዓድው ማእምረ ግእዝ ከማሁ፣ ኢእምቅድሜሁ ወኢእምድኅራሁ። ዲልማንኬ ድልወ ብጽዓን ወ ቡራኬ ምስለ አበዊን በውሳኔ፣ እስመ ሎቱ መጽሐፍ ዘከመ ዝኬ፤ ጎጽዋ ወመጋቢሃ ስልሳን ግእ ዝ ህንደኬ፣ ንግስተ ሳባ ወኖባ ወኢትዮጵያ፤ ወግብሩሂ ክሠት ግብረ ሐዋርያ፣ ዘያሜንን ግብጽ ወ እስክንድርያ። ማእረፍ-ሰለግእዝ ብዙኅ ወፍድፋድ፣ ወገባሩ ጎዳጥ ወውጥድ፤ ሰአልዎ እንከ ኦ አ ርዳእ፣ ለበዓለ ማእረር እግዚአክመ ይወሰክ ካእስ እምድሩ፣ ገባረ ለማእረሩ።

ይህንንም ላእክ ማርያም መጠኑ እንዲህ በማለት ተርጉመውታል « ሉተራዊ የሚሆን ዲልማን ጀርመን ከምትባል ሀገር የሆነ የሴማውያንን ቋንቋ የተማረ በመልካም አንደበት በጥሩ አመለካከት ግእዝን ወደ ሳቲን የሚተረጉም፤ ተሰሚነት ያለው መጻሕፍትን በቀጥታ በእውነት የሚተረጉም፣ የ ሌሎችንም ቋንቋ የሚያውቅ ከያፌት ወገኖች ስለሱ በአድናቆትና በማስተዋል በላይ ሳይ የመንፈስ ቅዱስ ጥበብ ከማስተዋል ጋር የተሰጠው ነው ይላሉ። እኛም አባቶቻችን እንደነገሩን እንደዚህ ዓይነት የውጭ ሰው የግእዝን ቋንቋ ከሱ በፊትም ከሱ በኋላ ሲተረጉም አላየንም። ዲልማን ም ሰጋና ይገባዋል ብለው አባቶች እንዳሉ፣ ግእዝን ለሚያሳምራት እና የሚተረጉማት እሱ ነው፤ ሥ ራው ግእዝ የህንደኬ ንግሥት ሳባ ቋንቋ በመተርጎሙ ሥራው የሐዋርያት ሥራ ነውና፤ ግብጽን ወይም እስክንድርያን እንኳ ሥራው የሚያስንቅ ነውና። የግእዝ እርሻው ወይም አዋቂው ብዙ ነ ው ተናጋሪው ወይም ሠራተኛው ጥቂት ነው። ተማሪዎች(ግእዝ ተናጋሪዎች) ለእርሻው ጌታ ብዙ ገበሬ እንዲኖር ለመኑት ከእርሻውም መሬት እንዲጨምር ተማጽኑት።»

ከዚህ ታላቅ ሰው የምንማረው ቢኖር የማወቅ ፍላጎቱ ካለንና ጥረት ካደረግን ለእኛ ብቻ ማወቅ ሳይሆን ለሌሎችም መትረፍ እንደምንችል ነው። እጅግ ማራኪ የሆኑት የቤተ ክርስቲያናችን ዜማ ዎች ማለትም የቅዳሴው፣ የማኅሌቱ፣ ሰዓታቱ ትርጉማቸው እየተስተዋለ፣ እየገባን ስንጸልይ መንፈ ስን እንደሰከረ ሰው የሚያደነዝዙ፤ ወደ ፍጹም ተመስጦ የሚለውጡ ናቸው። ብዙዎች ቀደምት አባቶቻችን በታሪክ እንደተጻፈው ለምነና እንደበቁ ልናስተውል ይገባል። ፍጹም ጥረት ካደረግን ደግሞ የማናውቅበት ምክንያት የለም። ስለዚህ ይህንን የቤተ ክርስቲያናችንን፣ የሀገራችንን ቋንቋ ልንማረው ልናጠናው ይገባል። ኦገስት ዲልማን አርአያ ቢሆንን በማለት ሚያዚያ 6 ቀን 1979 ዓ.ም በአዲስ ዘመን ላይ ስለአሱ የሕይወት ታሪክ የወጣውን ከዚህ ቀጥለን እናቀርባለን።

www.ethiopianorthodox.org

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ሃይማኖትና ሥርዓት
The Ethiopian Orthodox Tewahido Church Faith and Order

www.ethiopianorthodox.org

« ... : ኢትዮጵያን፣ በመልክእ፣ ምድር፣ እንጂ፣ ባይኔ፣ አላየኸትም። የሀገሩ፣ አቀማመጥ፣ የወንዙ፣ የተራራውና፣ የሸንተረሩ፣ በተለይም፣ ስለ፣ አየሩ፣ ተስማሚነት፣ ሲጸፍ፣ አነባለኹ። ቅድመ፣ ልደተ፣ ክርስቶስ፣ ምናልባት፣ እኛ፣ በሕንጻ፣ ኪነ፣ ጥበብ፣ ሳንሠለጥን፣ ኢትዮጵያውያን፣ ለታሪክ፣ የሚቁፀ፣ እጅግ፣ ተደናቂ፣ የኾኑ፣ ሕንጻዎች፣ ሐውልቶችና፣ ዋሻዎች፣ እንዳሏቸው፣ ስምቻለኹ። የነማከፃ፣ የነእዛና፣ የነያሬድ፣ የነላሊበላ፣ የነፋሲል፣ የነቴዎድሮስ፣ ምድር፣ መኾኗን፣ ዐውቃለኹ። የቀለም፣ አድቆም፣ ሊቁ፣ አባ፣ ጎርጎርዮስም፣ የኢትዮጵያ፣ ፍሬ፣ መኾኑን፣ ተረድቻለኹ። »

« ይህቺን፣ ሙብ፣ የታሪክ፣ አገር፣ መገብገብ፣ እፈልግ፣ ክብር። የዝመርኩት፣ የሥነ፣ ጽሕፈት፣ ምርምርና፣ ጥናት፣ ጊዜ፣ አልሰጠኝ፣ አለ። መገናኛውም፣ እንደ፣ ልብ፣ አይደለም፣ ይሉኛል። ይኹንና፣ የኢጣሊያ፣ የንግሊዝና፣ የቱርክ፣ ዜጎች፣ በቀይ፣ ባሕር፣ በኩል፣ አያደረሱ፣ ሲመለሱ፣ የመርከቡ፣ ጉዞ፣ ምቹ፣ መኾኑን፣ ይናገራሉ፣ ይባላል። እኔ፣ ግን፣ አልተሳካልኝምና፣ ያቺን፣ ድንቅ፣ የታሪክ፣ አገር፣ ሳላይ፣ የሞትኩ፣ እንደ፣ ኾነ፣ ዐፀሜ፣ ፅረፍት፣ አያገኝም። ኾኖም፣ አኹን፣ በምሥራው፣ የግእዝና፣ የማርኛ፣ ጥናት፣ ስሜ፣ ከኢትዮጵያ፣ ጋራ፣ ዐልፎ፣ ዐልፎ፣ መወሳቱ፣ አይቀርም፣ አላለኹ። »

ከዚህ፣ በላይ፣ በመጠኑ፣ የተወሳውን፣ ኃይለ፣ ቃል፣ ያቀረበልን፣ በኢትዮጵያ፣ ጥናትና፣ ምርምር፣ በተለይም፣ በሴማዊ፣ ልሳን፣ እጅግ፣ የተደነቀው፣ ያገዘኛው፣ ምእት፣ ዓመት፣ ሊቅ፣ ጀርመናዊው፣ ክርስቲያን፣ አውግስጦስ፣ ዲልማን፣ ነው።

ሊቁ፣ ዲልማን፣ እ.፣ አ.፣ አ.፣ ባገገገገ፣ በምዕራብ፣ ጀርመን፣ ኢሊንግን፣ በተባለ፣ ከተማ፣ ተወለደ። በዚህ፣ ከተማ፣ ያንደኛና፣ የኹለተኛ፣ ደረጃ፣ ትምህርቱን፣ አጠናቀቀ። ቀጥሎም፣ ወደ፣ ቲቤቢንግን፣ ኼዶ፣ መንፈሳዊ፣ ትምህርትንና፣ ፍልስፍናን፣ ተከታተለ። በዚህ፣ የሃይማኖትና፣ የፍልስፍና፣ ዕውቀቱ፣ እስከ፣ ከፍተኛ፣ ደረጃ፣ ደርሶ፣ ስሙ፣ ሊገን፣ በቅቷል።

እ.፣ አ.፣ አ.፣ እስከገገገ፣ ድረስ፣ የራሱን፣ ጥናት፣ በሃይማኖትና፣ በፍልስፍና፣ ካጠናቀቀ፣ በኋላ፣ በቲቤቢንግን፣ በኪዬልና፣ በቤርሊን፣ ከነበሩ፣ የዘመኑ፣ ፈላስፎችና፣ የቀለም፣ ሰዎች፣ ጋራ፣ ተቀምጦ፣ ሙያውን፣ አስፋፍቶ፣ በኹለቱም፣ ታላላቅ፣ ሙያዎች፣ ለመምህርነት፣ የሚያበቃ፣ የምስክር፣ ወረቀት፣ ተቀበለ። ከዚህ፣ በኋላ፣ ባይን፣ ሥጋ፣ ወዳላያት፣ ባፍራቃ፣ ክፍለ፣ ዓለም፣ ምሥራቃዊ፣ አፍራቃ፣ ላይ፣ የምትገኘውን፣ ኢትዮጵያ፣ ማጥናት፣ ዝመረ።

አውግስጦስ፣ ዲልማን፣ ታላቁን፣ የግእዝ፣ ቋንቋ፣ መጽሐፈ፣ ግስ፣ ወይም፣ መዝገበ፣ ቃላት፣ [ባገገገገ፣ ዓ.፣ ም.]፣ በላይጥትዚግ፣ (ጀርመን)፣ አሳተመ።

ምሥራቃውያንንና፣ የሴም፣ ቋንቋዎችን፣ ማጥናትና፣ መመርመር፣ እንዲሁም፣ ማሳተም፣ ሥራው፣ አድርጎ፣ የያዘው፣ አውግስጦስ፣ ዲልማን፣ ከሴማውያም፣ ኾነ፣ ከምሥራቃውያን፣ ቋንቋዎች፣ መካከል፣ ቅድሚያ፣ የሰጠው፣ ለግእዝ፣ ቋንቋ፣ ነበር። ቀጥሎም፣ ባማርኛ፣ ቋንቋ፣ ላይ፣ አተከራረበት።

ኢዮብ፣ ሉዶልፍ፣ የተባለው፣ ሌላው፣ ጀርመናዊው፣ ሊቅ፣ ከዚህ፣ ቀደም፣ ብሎ፣ በዚህ፣ ጥናት፣ ተሰማርቶ፣ ስለ፣ ነበር፣ በትውልድና፣ ባላማ፣ አንድ፣ መኾኖቸው፣ ለዲልማን፣ በጣም፣ ረድቶታል። ሉዶልፍ፣ የኢትዮጵያ፣ ታሪክ፣ ሐተታ፣ ያማርኛ፣ ሰዋሰውና፣ የግእዝና፣ የላቲን፣ መዝገበ፣ ቃላት፣ በሚል፣ ርእስ፣ ብዙ፣ መጻሕፍት፣ አሳትሞ፣ ለገበያ፣ ማቅረቡ፣ ይታወሳል። ሉዶልፍ፣ ይህን፣ ከፍተኛ፣ ተግባር፣ ለመዝገመርና፣ ለማግኘት፣ የበቃው፣ ደግሞ፣ አባ፣ ጎርጎርዮስ፣ የተባሉ፣ ኢትዮጵያዊ፣ ሊቅ፣ በዘመነ፣ ሱስጵስ፣ ከኢትዮጵያ፣ ተሰደው፣ በመካከለኛው፣ ምሥራቅና፣ በኤሮፓ፣ ባደረጉት፣ ጉዞ፣ መዝገመሪያ፣ ርማ፣ ከተማ፣ ቀጥሎ፣ ጀርመን፣ ተገናኝተው፣ የግእዝንና፣ የማርኛን፣ ትምህርት፣ ስለሰጡት፣ ነበር።

አውግስጦስ፣ ዲልማን፣ በየጊዜው፣ ከኢትዮጵያ፣ በዘረፋም፣ ኾነ፣ በወረራ፣ ወደ፣ አውሮፓ፣ የተወሰዱትን፣ መጻሕፍት፣ ዝርዝር፣ ተመልክቷል። በተለይም፣ አክሶን፣ ከተማ፣ (የዛሬው፣ አክሱርድ፣ ነው)፣ በሚገኘው፣ ቤተ፣ መጻሕፍት፣ ወመዘክር፣ የሚገኙትን፣ የኢትዮጵያ፣ የብራና፣ መጻሕፍት፣

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ሃይማኖትና ሥርዓት
The Ethiopian Orthodox Tewahido Church Faith and Order

www.ethiopianorthodox.org

ዝርዝር፡ አውጥቶ፡ ምስጢራቸውንም፡ ተረድቶ፡ ለንባብ፡ አብቅቷል።

በአክሱራርድ፡ የሚገኙትን፡ የብራና፡ መጻሕፍት፡ ከተመለከተ፡ በኋላ፡ ባገኘው፡ መሠረታዊ፡ ጥናት፡ መሠረት፡ የግእዙ፡ መዝገብ፡ ቃላት፡ ከጀርመንኛ፡ ጋራ፡ ታተመ። ከ፤ ዓመታት፡ በፊት፡ ደግሞ፡ የግእዙ፡ መዝገብ፡ ቃላት፡ በጀርመንኛ፡ ብቻ፡ መኾኑ፡ ቅርቶ፡ እንግሊዝኛውም፡ ተጨመረበትና፡ ለኅትመት፡ ቀርቦ፡ ገበያ፡ ላይ፡ ዋለ።

ባጅጃጃ፡ ገጾች፡ ብዛት፡ በታተመው፡ ይህ፡ የግእዝና፡ የጀርመን፡ መዝገብ፡ ቃላት፡ ዘጠኝ፡ ታላላቅ፡ ያገባብና፡ የቅምር፡ ለሌዳዎች፡ ይገኙበታል። የግሱ፡ ርባታም፡ በነዚህ፡ ለሌዳዎች፡ ላይ፡ ተደምሯል። በተለይም፡ በዘመኑ፡ የነበረውን፡ የግእዝና፡ ያማርኛን፡ ውሕደትና፡ ኅብረት፡ እንዲሁም፡ ችግር፡ በመቋቋም፡ በፊደሉ፡ አጣጣል፡ በድምፅ፡ አሰጣጡና፡ ባቀጣጠጡ፡ ማለፊያ፡ መልክ፡ ይዞ፡ ይገኛል።

የአውግስጦስ፡ ዲልማን፡ የግእዝና፡ ያማርኛ፡ ጥናት፡ በዚህ፡ አልተገታም። «የኢትዮጵያ፡ የቋንቋ፡ ሰዋሰውን፡ ባወጣን፡ በሰባት፡ ዓመታችን፡ ይህንን፡ ትልቅ፡ ሥራ፡ ደግሞ፡ ዠመርን» በማለት፡ ይዠምራል። የሚዠመረው፡ ሌላው፡ የሙያው፡ ምስክር፡ የኾነ፡ መጽሐፍ፡ ነው። ይህ፡ ትልቅ፡ ሥራ፡ የተባለውን፡ የግስ፡ መጽሐፍ፡ አጥንቶ፡ ተምሮ፡ ተመራምሮ፡ ለኅትመት፡ ለማቅረብ፡ ዝግጁ፡ የኾነበት፡ ወቅት፡ ነበር። «የኢትዮጵያ፡ መጻሕፍት፡ ጥንታዊነትም፡ ኾነ፡ በታሪክ፡ ቅርስነት፡ እጅግ፡ የታወቁ፡ ናቸው፡ ብሎ፡ መወሰን፡ እጅግ፡ ያስቸግራል። በሥነ፡ ጽሕፈትም፡ በኩል፡ ለዓለም፡ የቋንቋ፡ ተመራማሪዎች፡ የሚረዱ፡ የባህል፡ ምንጮች፡ ናቸው።» ብሎ፡ ዲልማን፡ ያወደሳቸዋል።

«አንደኛ፡ ከኹሉ፡ በላይ፡ የተከበሩ፡ መጻሕፍት፡ ናቸው። እነዚህም፡ ከያይነቱ፡ ከሚገኙት፡ የብራና፡ መጻሕፍት፡ መካከል፡ ርስ፡ በርስ፡ በማስተያየት፡ ያስፈለገንን፡ ያክል፡ በአውሮፓ፡ የሚገኙትን፡ የኢትዮጵያ፡ መጻሕፍት፡ ማንበብ፡ ለጥናታችን፡ በቂ፡ መነሻና፡ መረጃ፡ አደረግን» ይልና፡ ዲልማን፡ ያክባቸውና፡ የተመለከታቸው፡ ከመንፈሳዊ፡ ቅርስነታቸው፡ ጋራ፡ የቋንቋን፡ ብርሃን፡ የሚያንጸባርቁ፡ የሥነ፡ ጽሕፈትን፡ ኃይል፡ የሚያጥሉበቱ፡ ናቸው። ብሎ፡ አድንቋቸዋል።

«ቅዱሳት፡ መጻሕፍት፡ ብሉይም፡ ኾነ፡ ሐዲስ፡ ኪዳን፡ እንዲሁም፡ አበው፡ ሊቃውንት፡ ያዘጋጁቸው፡ መጻሕፍት፡ ሊቃውንት፡ የያረዱ፡ ጸዋትወ፡ ዜማና፡ ቅኔ፡ በሙሉ፡ ለኤሮፓ፡ የቀለም፡ ሰዎች፡ እጅግ፡ ጠቃሚዎችና፡ ወደ፡ ዕውቀት፡ ጎዳና፡ የሚመሩ፡ ኾነው፡ ተገኝተዋል። በግጥምና፡ በስድ፡ ንባብ፡ የተዘጋጁት፡ እኒህ፡ መጻሕፍት፡ ምትክ፡ የማይገኝላቸው፡ መኾኑን፡ በጽሑፊ፡ ላይ፡ ገልጬዋለኩ» ይላል፡ አውግስጦስ፡ ዲልማን።

«እያንዳንዱን፡ መጽሐፍ፡ ለንመለከት፡ የሚያስገርም፡ ኹኔታ፡ እናያለን፤ የኢትዮጵያ፡ ሊቃውንት፡ ብራና፡ ፍቀው፡ ቀለም፡ በጥብጠው፡ መቃ፡ ቁርጠው፡ በጊዜው፡ የነበሩባቸውን፡ ችግር፡ ኹሉ፡ ተቋቁመው፡ ይህን፡ የዓለም፡ ገጽ፡ በረከት፡ ማዘጋጀታቸው፡ በመዠመሪያ፡ የዕውቀታቸውንና፡ ያለምሯቸውን፡ ሰፊት፡ ታጋሽነታቸውንና፡ ረጋብና፡ ጥም፡ የማይበግራቸው፡ መኾኑን፡ ያሳያል። በመጻሕፍት፡ በቅኔና፡ በዜማ፡ ቤት፡ የሚማሩት፡ የቀለም፡ ትምህርት፡ ብቻ፡ አልነበረም። የተማሩት፡ እንዳይረሳቸው፡ ወቅቱ፡ በፈቀደ፡ መጠን፡ የእንስሳት፡ ቆዳን፡ አለበልሰው፡ ቀለም፡ እንዲቀበል፡ በማድረግ፡ ወጥተው፡ ወርደው፡ ያስቀመጡት፡ ቅርስ፡ ባሕር፡ ተሻግሮ፡ የኤሮፕን፡ ሊቃውንት፡ ሊጠቅም፡ በመቻሉ፡ የኢትዮጵያ፡ ሊቃውንት፡ ምስጋና፡ ሲያንሳቸው፡ ነው። ከምስጋና፡ በላይ፡ ሌላ፡ ቃል፡ ካለ፡ ለነሱ፡ ይገባል» ሲል፡ ዲልማን፡ ውዳሴ፡ ሊቃውንት፡ ኢትዮጵያ፡ አቅርቧል።

ዲልማን፡ ከቅዱሳት፡ መጻሕፍት፡ ሌላ፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ጽሑፎች፡ ለኤሮፕ፡ አንባብያን፡ አቅርቧል። የሃይማኖት፡ ምሁር፡ የኾነውን፡ ያክል፡ በቋንቋ፡ ጥናትና፡ በፍልስፍናም፡ እጅግ፡ የተራቀቀ፡ እንደ፡ ነበረ፡ ከርሱ፡ በኋላ፡ የተነሡ፡ የቀለም፡ ሰዎች፡ ያቀረቧቸው፡ ሰፊ፡ ጽሑፎች፡ መስክረዋል። ሊቁ፡ ዲልማን፡ ለትውልድ፡ ትውልድ፡ የሚቁዩ፡ የጥናት፡ ጽሑፎችን፡ ለዓለም፡ ካተረፈ፡ በኋላ፡ በተወለደ፡ በሰባ፡ አንድ፡ ዓመቱ፡ እ.፡ አ.፡ አ.፡ ባገጃገጃ፡ ዓ.፡ ም.፡ ከዚህ፡ ዓለም፡ በሞት፡ ተለይቷል።

(ከዐዲስ፡ ዘመን፡ ሚያዝያ፡ ፳፡ ቀን፡ ፲፱፻፸፱፡ ዓ.፡ ም.፡ የተቀዳ።)